

Zijn mooiste verhalen

Zijn mooiste verhalen

Johan van Tilburg

© 2022 Johan van Tilburg
Omslagfoto © 2022 Johan van Tilburg
Uitgeverij Brave New Books
ISBN 9789464488586

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Voor ma

INHOUD

Winter en voorjaar	11
Midzomernachtdroom	27
Engel in de Dominicanenkerk	38
Een vrouw in verwarring	41
Inbedden	43
Ontrafeld	45
Wit in wit	46
De dame in de witte blouse	47
Geen emotionele verbindingen	49
Fascinatie op 't eerste gezicht	51
Silhouet	52
Gnädige Frau Auer	54
Een witte roos	58
Holländischer Posaunist verschollen	61
De knieval van mijn oom Baldrik	62
Oostenrijkse politicus	67
Wijsheid	70
De blauwe stad	73
Een parel der mensheid	77
Scène in Café Griensteidl	79
Het meisje in het Alexandrovsky Park	81
Dankbaar	84
De vrouw met de hond	86
Het systeem van de menselijkheid	89
Onvindbaar	91
Francesca	93
Lubna	94
Engel voor een ochtend	97
Bloedregels	99
Een donker geheim	103
Leve!	105
Olijk	106

Quintessens	107
Een date in Salzburg	108
De schaamte	113
Een andere schoonheid	116
Rooie Frans	118
Mijn achterneef Evrard	121
Gouden watertrompettertjes	123
Grijs	126
Het werkelijke verhaal	130
Afscheid tussen twee vrouwen	133
Een man met een verhaal zonder woorden	136
Patrones in de branding	139
De dame in het woud	142
Vergeven	144
Melodieuze wind	146
Vloeien een kus	148
De meid met de andere stijl	150
De kale man	153
Een stuk duurder	155
De autopsie	157
De moeder van de moordenaar	158
'45-'10	160
Wil tot ontplooiing	161
De man met de hoed	166
Het lege raam	168
Buggy	170
Haar eerste lach	172
Drie rolprenten	173
Vluchtroute	174
Haar rondingen	175
De moeder van mijn beste vriend	176
Remco in mei	178
Schijnsel	179
Vallen	180
Velden noch wegen	181

Lekker in de kast	182
D'n Hugo	183
Melancholie in de ochtend	185
Blues geen blues	187
Ik omarm	188
De douairière	190
Een paardensprong	192
Van d'oude stempel	195
Bahnhof Blues	198
Morrissey, Morrison & Van Morrison	199
Ik ben de jongen met het mes	201
Een dandy zonder hoed	202
Een kijkdoos van menselijk leed	204
De nieuwe expressionisten	209
De bon vivant	211
Restitutie	212
Zonder woorden	215
Verbintenis	219
De tweede sleutel	222
Een charismatische man	224
God, heb meelij met de mensheid	226
Kerstavond	227
Drogbeeld	229
Dun ijs	232
Geen reden	233
Het spel	234
Theo	235
Gerommel in de marge	238
Lieve Anne,	240
December in november	242
De cipressen van het Vlaamse land	243
Engelbert	245
Silvester	248

Winter en voorjaar

Gister, op tweede kerstdag, ben ik bij mijn moeder langs geweest, zoals ik een keer of drie per week gewoon ben te doen. Sinds ze vanwege haar Alzheimer niet meer thuis kan wonen, de zorg die op de schouders van mijn vader rustte werd net iets te veel, verblijft ze in een verzorgingstehuis in een naburig dorp. Men had de kantine opgesmukt met sfeervolle kerstdecoraties. Een enorme, met een gouden piek gekroonde kerstboom prijkte tegen de achterwand, en op de vensterbanken verpoosden kerstmannetjes en elanden met schattige rode mutsjes. Uit de boxen klonk zachtjes kerstmuziek.

Toen ik op haar kamer was aangekomen, begroette ik haar met een kus op de wang en hielp haar in haar rolstoel. Ze herkent me niet altijd even goed meer, maar heeft intuïtief wel door dat ze bij mij in goede handen is: mijn stem, mijn blik, mijn gelaatstrekken, mijn manier van lopen, alles is vertrouwd voor haar, al kan ze een en ander geen naam meer geven. Toch popt eens in de zoveel tijd mijn naam nog in haar hoofd op, die ze wanneer ik haar kom halen voor een wandelingetje trots tegen de zorgmedewerksters uitspreekt, vergezeld van de woorden: 'mijn zoon'. Nu ben ik het, haar zoon, die voor háár zorgt, ooit was zij het die mij aan de hand nam; die mij en mijn broer meenam voor een fietstochtje door de duinen naar de Efteling of die tussen de middag, wanneer ik in de schoolpauze even naar huis was gekomen, voor mij klaarstond op de momenten dat ik, kleine smulpaap, zin had in een reuzenpannenkoek met appel en stroop, waarna ik er minimaal twee of drie mocht verwachten. Wij tweeën samen.

Aangezien men het pad door het parkje achter het verzorgingstehuis sneeuwvrij had gemaakt, besloot ik ondanks de kou een rondje met haar te gaan wandelen. De

zon scheen volop en de hele dag binnen zitten kon ze nog vaak genoeg. Maar niet voordat ik haar stevig had ingepakt in haar modieuze nachtblauwe winterjas, gloednieuwe das in herfsttinten – een cadeautje voor haar verjaardag een week geleden – en wollen wanten en muts. Tijdens ons vaste rondje liepen we Iris tegen het lijf, een meisje dat in het verzorgingstehuis als welzijnsmedewerkster werkzaam is. Regelmatig gaat ze wandelen met de bewoners of doet ze andere activiteiten met hen, zoals muziek- of bewegingsoefeningen met behulp van de braintrainer. Een slimme meid van midden twintig met een behoorlijk hoog IQ, maar nog belangrijker: met dito EQ en een gouden hart. Ik heb die leeftijd bereikt waarop je beseft dat het EQ van iemand meer over die persoon zegt dan het IQ. Mensen met een torenhoog IQ zijn niet zelden ongelofelijke horken. Een meid van Iris' leeftijd die zich om het lot van mensen zoals mijn moeder bekommert ... Waar stond ik in het leven, toen ik zo oud was als zij?

Iris was in het gezelschap van een dame van mijn moeders afdeling, die nog zelf in staat was te lopen, zij het met behulp van een rollator, waarop we besloten gezamenlijk onze weg te vervolgen. We bleken niet de enigen die een frisse neus waren gaan halen. Twee medebewoners van mijn moeder en een bewoonster van een andere afdeling waren eveneens door hun familieleden warm aangekleed, teneinde de elementen te trotseren. Het had iets sereens, die lieve oudjes in hun rolstoelen en achter hun rollators, die in slakkentempo door die sprookjesachtige witte wereld bewogen. Hier stond de wereld even stil. Hier geen stress van het werk, geen meningen die coûte que coûte geventileerd moesten worden, geen twijfels over je persoonlijke leven.

Nadat we ons vaste rondje achter de rug hadden, ik achter haar rolstoel, zij prinsheerlijk – prinsesheerlijk – genietend in 't zonnetje, bracht ik mijn moeder weer terug naar de gemeenschappelijke huiskamer, waar de verpleegkundigen

de zorgtaak van mij overnamen. Ze bleken speciaal voor kerst een heerlijk 3 gangenmenu voor de bewoners samengesteld te hebben. Met als voorafje een tomatencrèmesoep, als hoofdgerecht varkensmedaillons met bloemkool en aardappelkroketjes en als nagerecht chocolademousse of yoghurt met fruit. Het deed mij deugd om te zien dat het mijn moeder smaakte. Dit gold overigens ook voor haar buurvrouw, deze bleek niet genoeg te hebben aan één toetje: nadat ze haar chocolademousse ophad, begon ze per abuis aan de yoghurt van mijn moeder. De verzorgende moest er net als ik smakelijk om lachen en stond gelijk op om een nieuwe yoghurt te gaan halen. Ook bij mijn moeder zag ik een glimlach op haar lippen krullen, al had ze dit keer geen snedige opmerking paraat. Zo nu en dan kon ze nog verbazingwekkend gevat uit de hoek komen. Een huiskamermedewerkster vertelde mij dat ze de week daarvoor op een gegeven moment iets had uitgeroepen in de trant van 'Ah, nu komt de aap uit de mouw!', waarop mijn moeder had geantwoord met: 'Laat die maar zitten, er zijn hier al genoeg apen!' Zij en haar collega hadden er smakelijk om moeten lachen. De middag werd afgesloten met het gezamenlijk zingen van wat tijdloze kerstliedjes.

Het zijn de lome dagen tussen kerst en nieuwjaar. Een periode waarin ik me zoals ieder jaar pleeg te verschansen in mijn vertrouwde stulpje, omringd door mijn rijke muziek- en boekencollecties. Verzamelingen die mij door de decennia heen wijsheid maar vooral plezier hebben verschaft. In de boekenkast pronken naast een rij met mijn eigen werken de boeken die mijn creatieve bestaan mede hebben bepaald, mijn 'eregalerij' zogezegd, daaronder de complete werken van William Shakespeare, met zijn 37 tot op de dag van vandaag onovertroffen toneelstukken, enkele werken van Goethe, waaronder vanzelfsprekend zijn *Werther*, de verzamelde verhalen van Remco Campert, een paar

Dürrenmatts, een kloeke verzameling Böll-verhalen, niet te vergeten diens romans *Ansichten eines Clowns* en *Die verlorene Ehre der Katharina Blum*, en een paar bepalende werken van Mulisch, zoals zijn onvolprezen lofzang op de (artistieke) maskerade: zijn jaren 60-klassieker *Voer voor psychologen*. Naast de literaire klassiekers bevinden er zich nog twee Engelstalige, met vermakelijke anekdotes doorspekte autobiografieën van Engelse acteurs in mijn eregalerij: die van Michael Caine en die van John Cleese. In het spel van de kunst mag de humor immers niet vergeten worden.

Het mooie van klassieke literatuur en klassieke popmuziek is het feit dat de teksten decennia nadat je ze ten eersten male tot je nam, rechtovereind blijven staan. Sommige passages of coupletten kan ik drómen. Mij schieten de geveugelde woorden te binnen die wijlen mijn oudere collega Harry Mulisch in zijn roman *De ontdekking van de hemel*, zijn magnum opus uit 1992, een 'bekende Nederlandse schrijver' in de mond legt, op de vraag van de romanfiguur Max Delius 'hoe het toch godsmogelijk is, dat iemand een roman bij elkaar kan fantaseren': 'Ik fantaseer nooit iets. Ik herinner het mij. Ik herinner mij dingen, die nooit gebeurd zijn. Net als jij wanneer je mijn roman leest.' Een klassiek Mulisch-aforisme, dat niet typerender voor de schrijver had kunnen zijn, temeer daar Mulisch zowel die bekende Nederlandse schrijver alsóók de figuur Max Delius naar zijn eigen persoon heeft gemodelleerd. Over meta-ironie gesproken ...

Een ander voorbeeld van een klassieke regel literatuur die zich in de loop der tijd in mijn brein heeft verankerd, bevindt zich in een ander kloek boek uit mijn eregalerij, de verzameling *Alle Verhalen* van Remco Campert, een vanwege zijn omvang en gewicht uiterst onpraktisch boek om te lezen, tegelijkertijd een schatkist vol literaire pareltjes met rake formuleringen. Uit het verhaal *De kampioen*:

Er is meer energie voor nodig dan men denkt aan je melancholie ten onder te gaan, diezelfde energie kun je beter aanwenden om je met dezelfde melancholie zwemmende te houden.

Een regel die staat als een huis. Een zin als een ferme vuistslag op een robuuste, eikenhouten tafel. Het type zin waar je een hele dag op kunt teren. Dat is het mooie van de grote, klassieke literatuur: Dat je haar eindeloos kunt herlezen, in de zekerheid dat je elke paar pagina's, soms zelfs op iedere pagina, geconfronteerd wordt met een bijzondere frase. Een frase die op een bepaald moment in je bestaan in staat is je leven richting te geven. Of een klein duwtje in de goede richting dan toch.

Wat mij betreft is het overigens een misverstand om te denken dat er een al te groot onderscheid zou bestaan tussen literaire teksten en popmuziekteksten, zo'n groot gat gaapt daar helemaal niet tussen. Het nummer *Magic and Loss* van Lou Reed, bijvoorbeeld, of Lennons *Across the Universe*: veel literairder ga je het niet krijgen. Over dat laatste nummer heeft Lennon niet voor niets ooit gezegd dat hij de tekst ervan beschouwde als een van zijn beste, een die volgens hem ook zonder de melodie rechttoerechtdoor blijft. En wie herinnert zich niet de naar alle waarschijnlijkheid het vaakst geciteerde regel uit het rijke oeuvre van de muzikant, afkomstig van zijn song *Beautiful Boy* die hij schreef voor zijn zoon Sean: *Life is what happens to you while you're busy making other plans*, oftewel: het leven is dat wat je overkomt, terwijl je drukdoende bent om andere plannen te maken. Een waarheid als een zwartbont.

Geïnspireerd door de eindejaarshitlijsten besluit ik de rest van de middag te besteden aan het ordenen van mijn indrukwekkende cd-collectie. Wat dat betreft is er de laatste tijd wat de klad in gekomen. Ik behoor tot die nostalgici die

de kunstvorm muziek nog graag via iets concreet fysieks en visueels als een geluidsdrager, een elpee of cd, tot zich nemen. Ik hou van complete albums, veel méér nog dan van afzonderlijke hitsingles. Een album van een popartiest kun je beschouwen als een soort van boek dat één samenhangend verhaal vertelt, zeker wanneer het conceptalbums betreft. In tien of vijftien songs, soms ook meer, zoals bij dubbelalbums, weet een artiest je mee te nemen op een reis van een of twee uur, waarin niet zelden totaal verschillende emoties voorbijkomen, die echter wél uit dezelfde materie geboren zijn. Soms speelt engagement een hoofdrol, zoals bij het Lou Reed-meesterwerk *New York* uit 1989, dat bestaat uit veertien glasheldere gitaarsongs over zaken die toentertijd in de (Amerikaanse) maatschappij speelden, dan weer betreft het een album met louter persoonlijke thematiek, zoals het al even fenomenale Lou Reed-album *Berlin*, waarin Reed afdaalt naar de krochten van de menselijke ziel, of het sublieme tweede soloalbum van Van Morrison, *Astral Weeks*, waarop acht impressionistisch aandoende songs waarin de Noord-Ier zingt over zaken van het hart. Dat tweede soloalbum beschouw ik als Van The Man's beste plaat, samen met het album *Common One*, waarop onder andere het haast meditatieve *Haunts of Ancient Piece* en het meer dan een kwartier (!) durende *Summertime in England* zijn terug te vinden. Voor mij betekent het artwork, de platenhoes of het cd-boekje met teksten en foto's, de kers op de taart van een album. Ik kan me aan de hand van muziek en vormgeving helemaal onderdompelen in de sfeer van een plaat, iets wat ik bij de muziek die ik via de streamingdiensten tot mij neem, veel minder heb.

De stereo speelt *Behaviour* van de Pet Shop Boys, een album waarin hetzelfde soort melancholie te bespeuren valt als die waarmee het vroege werk van Campert doordrenkt is: een milde variant waarin het fenomeen 'hoop' toch altijd weer lijkt door te sijpelen. Het schijfje behoort sinds jaar en

dag tot mijn favoriete albums: tien schier perfecte songs die één gezamenlijke sfeer ademen. Uitschieter is zonder twijfel het nummer *Being Boring*, de lofzang van de heren Tennant en Lowe op de jeugd en het fenomeen van opgroeien en volwassen worden. Ben ik ooit echt volwassen geworden? Reeds terwijl ik mezelf die vraag stel, weet ik het antwoord al. Het luidt exact hetzelfde als het antwoord dat het Britse popicoon David Bowie in januari 1996 aan de Nederlandse televisiepresentator Karel van de Graaf gaf, op diens vraag of Bowie net als Lou Reed 'a little of growing up in public with his pants down' had gedaan: 'Rarely with my pants down. And I'm not sure about growing up, I hope that I never fully grow up. No, I haven't grown up, believe me ...' De kwajongensachtige lach die Bowie daarop liet volgen, zal voor altijd in mijn geheugen gegrift staan. De man heeft dat transcendente dat over grenzen van leeftijden, generaties, seksuele geaardheden en zelfs de dood heengaat. Ik zeg 'heeft', niet 'had', daar kunstenaars onsterfelijk zijn. Zijn Berlijnse meesterwerken *Low* en *Heroes* vormen een belangrijk onderdeel van mijn albumcollectie, net als de wat onbekendere jaren 90-parels *Black Tie White Noise* en *The Buddha of Suburbia* en het album *Young Americans* uit 1975, met daarop een van mijn favoriete Bowie-ballads, het mateloos onderschatte en nagenoeg onbekende nummer *Can You Hear Me?* Perfecte synthese van percussie, gitaar, piano, strijkers, blazers, backing vocals en Bowies onovertroffen stem en lyrics.

Mocht ik ooit gevraagd worden om een album top 100 samen te stellen, dan zou Bowie daar toch zeker met een plaat of 6, 7 op prijken. *The White Album* van de Beatles zou ik waarschijnlijk op nummer één zetten, vlak boven de verzamelbox *Between Thought and Expression: The Lou Reed Anthology*, wat een ware schatkist is die Reeds solo-oeuvre van begin jaren 70 tot aan zijn album *New York* omspannt. De 30 iconische songs die Lennon, McCartney, Harrison en Starr

in 1968 op de plaat zetten, een dubbelpee die vanwege zijn witte hoes de geschiedenis in is gegaan als *The White Album*, vormen tezamen niet minder een schatkist. Ze bezitten voor mij een tijdloze kracht die ik in staat acht moeiteloos de eeuwen te doorstaan. Ik ben ervan overtuigd dat men over pakweg 400 jaar naar klassieke popalbums zoals het witte dubbelalbum zal kijken, zoals men heden ten dage naar 't werk van Bach, Mozart of Beethoven kijkt. Het brede spectrum aan totaal verschillende nummers op het album weet me keer op keer te verblijven. De breekbaarheid van *Julia*, de hardrock van *Helter Skelter*, de meligheid van *Rocky Raccoon*, het expressionisme van *Yer Blues*, de dromerigheid van *Long, Long, Long*, het experimentele van *Revolution 9*, de puurheid van *Mother Nature's Son*, het staat allemaal gebroederlijk naast elkaar op één album, dat in al zijn diversiteit toch een eenheid vormt. Een eenheid qua sfeer. Er spreekt hoop uit het album. Ik beschouw de plaat als het vlaggenschip van mijn verzamelingetje 'witte albums', dat een belangrijk bestanddeel vormt van mijn album top 100: platen die gekenmerkt worden door een overwegend witte albumhoes en hetzelfde soort van zuiverheid als die in het witte dubbelalbum van de Beatles te bespeuren valt. Denk daarbij aan *A Night at the Opera* van Queen, *Magic and Loss* van Lou Reed, *Nothing Like the Sun* van Sting en *Een zomer aan het eind van de twintigste eeuw* van Frank Boeijen.

Mijn moeder heeft net als ik altijd gehouden van Frank Boeijen: van zijn hese stem, zijn poëtische teksten en zijn eigenzinnige, non-conformistische, tegelijk stijlvolle en sympathieke uitstraling. Ze houdt van donkere mannenstemmen, wanneer ik het Dire Straits-nummer *Ticket to Heaven* placht op te zetten en ze vroeg mij welke zanger dat was, zei de naam Mark Knopfler haar niets, maar ze herkende de relaxte vibe.

Tussen twee haakjes: de 'zwarte tegenhangers' van mijn witte albums: *Let It Be* van de Beatles, *A Day at the Races* van

Queen, *Songs for Drella* van Lou Reed en John Cale, *Listen Without Prejudice* van George Michael en *Welkom In Utopia* van Frank Boeijen.

Een speciale vermelding in mijn album top 100 is er voor *John Lennon/Plastic Ono Band*, het eerste soloalbum van de zanger dat is verschenen op 11 december 1970, vier dagen voor mijn geboorte, iets wat ik altijd een aardig feitje heb gevonden. Veel persoonlijker dan de 11 songs die Lennon in de herfst van dat jaar vanuit zijn ziel de groeven van het vinyl in heeft gezongen, zal popmuziek nooit meer worden.

Wanneer de Pet Shop Boys zijn uitgezongen, schuif ik een nieuwe cd in het laatje, de eerste van een 3 cd-box van Real World Records, het platenlabel gespecialiseerd in wereldmuziek dat eind jaren tachtig mede door Peter Gabriel in het leven is geroepen. Gabriel die in mijn album top 100 schittert met zijn platen *Us*, *Up* en *Scratch My Back*; het nummer *Blood of Eden* dat op *Us* staat is wat mij betreft een van de mooiste ballads ooit gezongen. Ik herinner me dat de verzamelbox, die is uitgekomen ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het label en die een dwarsdoorsnede behelst van de muziek die Gabriel en consorten in de loop der jaren allemaal het levenslicht hebben gegund, een dromerig nummer van een Ierse zanger bevat. Op de achterzijde van de box vind ik het nummer, dat de titel *Glistening Fields* draagt. De naam van de zanger luidt Iarla Ó Lionáird. Ik spoel door naar het betreffende nummer en neem plaats in mijn fauteuil, die baadt in zonlicht. De betovering die ik ervaar is dezelfde als die welke mij destijds tijdens de allereerste beluistering doorvoer.

Nadat ik het kunstkatern van de krant van mijn salontafel hebt gepakt, probeer me ertoe te zetten het lange interview met Herman Finkers, mijn favoriete Nederlandse cabaretier, te lezen, maar ik kan me niet genoeg concentreren, waarna ik het weer wegleg. Finkers verzorgt over enkele dagen de oudejaarsconferentie. Hij volgt Theo Maassen op, die vorig

jaar aan de beurt was. Maassen was goed, hij wist de vinger aan de pols van de tijd te leggen, terwijl hij daarbij controversiële onderwerpen allerm minst uit de weg ging. Praktisch iedere geloofsovertuiging en iedere politieke partij moest eraan geloven. Ook kwam menig BN'er aan de beurt. Nochtans was het zeker niet louter een afzeikshow, zo nu en dan werd Theo wat serieuzer en helemaal aan 't end kwam hij met een mooi, zij het wellicht wat afgekloven statement over maatschappelijke saamhorigheid, die hij in de moderne tijd zo onontbeerlijk achtte. Een warm slotapplaus viel hem ten deel. Benieuwd waarmee Finkers op de proppen zal komen. Hem kennende zal 't wel snor zitten – al draagt hij al jaren geen snor meer.

Ik moet denken aan het fenomeen vriendschap. Een fenomeen dat belangrijker voor me is geworden in de periode dat het langzaamaan bergafwaarts begon te gaan met de gezondheid van mijn moeder. Mijn boeken, mijn platen, mijn favoriete acteurs, actrices, cabaretiers en (tv-)komieken beschouw ik als mijn vrienden. Daarnaast ben ik in de gelukkige omstandigheid dat ik over een handjevol vrienden 'van vlees en bloed' beschik, en dat is mijns inziens heel wat. Volgens mij mag eenieder die één vriend of meer heeft zichzelf als een gezegend mens beschouwen. Eén échte vriend.

Vorige week was ik een dagje in Breda. Ik had me niet kunnen herinneren dat ik de West-Brabantse stad ooit had mogen zien schitteren in de sneeuw, terwijl ik haar in de loop der decennia toch geregeld met een bezoekje had verblijd. Dat geschiedde dan meestal in het voorjaar of de zomer, wanneer ieder terras van de stad je de genereuze uitnodiging doet toekomen om de boel de boel te laten en je onder het genot van een drankje te laven aan de verkwikkende zonnestralen. Die enkele keer dat ik 's winters in de stad was geweest, had er voor zover ik mij kon herinneren nooit

sneeuw gelegen.

De stad lag er prachtig bij: een dame die zich de witte begenadiging zonder enige reserve liet weggevalen. Vanaf de met koninklijke, gouden kroontjes opgesmukte Willemsburg wierp ik een blik op de Academiesingel, een van de grachten die het stadshart van Breda omsluiten. Ik vroeg me af of het er deze winter nog van zou komen: ijspret daarbeneden. Het Baroniemonument, het met een leeuw gekroonde beeld aan het begin van het Valkenberg waar je na een wandelingetje van vijf minuten vanaf het centraal station genereus door wordt begroet, stond vol trots te flonkeren in de zon. Slechts weinigen weten dat dit monument, dat begin twintigste eeuw werd onthuld door Wilhelmina, de toenmalige Koningin der Nederlanden, de architect Pierre Cuypers als schepper heeft: de man die in de eerste plaats bekend is vanwege zijn magna opera het Rijksmuseum en het Centraal Station van Amsterdam.

Door het in een wit sprookjespark omgetoverde Valkenberg wandelde ik in de richting van het begijnhof, een van de weinige overgebleven begijnhoven in het Nederlandse deel der Lage Landen. Ook hier had de witte pracht iets magisch: Gods gratie die over de wereld was uitgestrooid. Nadat ik een rondgang had gemaakt langs de idyllisch ogende huisjes, met een moment van bezinning in de Sint-Catharinakapel, besloot ik weer verder te gaan. Op het moment dat ik onder het poortgebouw door was, begon het lichtjes te sneeuwen. Geen natte sneeuw maar witte vertroosting in poedervorm.

Later die middag, nadat ik in het winkelhart van de stad op zoek naar een nieuw uurwerk met maanfasen enkele juweliers had aangedaan, helaas zonder het gewenste resultaat, belandde ik via een omweggetje langs de haven – die was veranderd in een Anton Pieck-tafereel – in een café aan de Grote Markt, waar ik mezelf trakteerde op een baguette gezond met kaas en ham en een versgeperste

sinaasappelsap. Ik probeerde het klimatologische wonder waarin de wereld veranderd was ten volle in me op te nemen; realiseerde me maar al te goed dat zulks – de wereld als een witte droom – niet meer vanzelfsprekend was in ons landje.

Op de weg terug naar het station besloot ik nog even de aan de Grote Markt gelegen Grote of Onze-Lieve-Vrouwekerk aan te doen, om me, niet voor het eerst van mijn leven, te vergapen aan haar imposante interieur. Ik heb een zwak voor kerken en kathedralen, met name gotische, het is mij een raadsel hoe men het eeuwen geleden voor elkaar heeft gekregen die dingen uit de grond te stampen. Enkele jaren terug mocht ik tijdens de voorjaarsvakantie die van Burgos bewonderen, een van de mooiste gotische kathedralen van de wereld. Maar de iets bescheidenere Onze-Lieve-Vrouwekerk heeft ook zo haar charmes.

Voordat ik mijn hielen lichtte, stak ik een kaarsje op voor mijn moeder. Met de wens dat de tijd die ze nog mag hebben in al zijn beperkingen een waardevolle zal mogen zijn. Voor haar verhuizing zijn we met ons gezin nog een paar keer in ‘haar’ stad Breda geweest. Bij een uitspanning in het Liesbos voor een high tea en bij een restaurant nabij kasteel Bouvigne voor een avondmaal. Voorts heeft ze nog een familiesamenzijn mogen beleven in een café aan de Ginnekenmarkt. Eveneens in Breda, de stad waar ze 77 jaar geleden als tuindersdochter ter wereld kwam. De stad die altijd in haar hart is blijven zitten. Tot op de dag van vandaag lukt het haar soms nog om het eerste couplet van het Bredase volkslied, *De Paarse Heide*, op te zeggen. Bij die familiereünie herkende ze niet al haar broers en zussen meer even goed, ze had niettemin zichtbaar genoten van de gezellige middag.

Terwijl de beginnende schemer neerzeeg over de Nassaustad en de eerste straatlantaarns ontstoken werden, wat een feeërieke, goudgele glans over de met maagdelijkheid bedekte straten legde, wandelde ik terug

naar het station.

Ik neem plaats aan mijn bureau en lees de alinea nog eens over, waarin ik de essentie van mijn jongste hartstocht heb proberen te vangen. Ook dat een illusie gebleken. Passievolle, maar pathetische regels die niet bestand bleken tegen de tand des tijds. 't Schaken van de definitieve partij is mij blijkbaar niet gegeven. Ik doe mijn laptop weer dicht en tuur naar buiten, waar 't lichtjes begint te sneeuwen. Terwijl mijn blik gericht is op de sprookjesachtige substantie die naar beneden dwarrelt, popt een middag van eerder dit jaar in mijn hoofd op.

Op wat zo'n beetje de eerste voorjaarsdag van het jaar was, ging ik bij mijn moeder langs om haar mee te nemen voor een wandeling door de groene long van het dorp, een met grasperken en bosschages omzoomd stroompje dat de complete dorpskern van west naar oost doorkruist. Op weg naar haar afdeling liep ik Iris tegen het lijf, wier dienst erop bleek te zitten, waarna ik bij haar informeerde of ze het misschien leuk vond om mijn moeder en mij te vergezellen. Ik kon een beetje gezelschap wel gebruiken en ik had het idee dat ook Iris wel om een praatje verlegen zat. Daar ze geen verdere verplichtingen meer had die middag, besloot ze op mijn voorstel in te gaan.

Mijn moeder was de maanden daarvoor in fysiek opzicht lichtjes achteruitgegaan. Aan kleine dingen merkte je dat het allemaal wat minder werd. Zo leverde het in en uit de rolstoel komen steeds meer problemen op. Ze stond erg onzeker op haar benen, je moest erop bedacht zijn dat ze ieder moment kon vallen. Tot een jaar geleden kwam ik haar thuis ophalen voor een wandeling door het dorp. Aanvankelijk ging dat nog zonder hulpmiddel, later had ze steun aan een wandelstok, nog weer later aan een rollator en uiteindelijk belandde ze in de rolstoel. Wanneer ik nu langs de plaatsen kom die we in

die laatste 'thuisjaren' samen hebben aangedaan, de lanen en pleinen, de bankjes op de plantsoenen waar we even plachten te pauzeren, kijkend naar de spelende kinderen en de ravottende viervoeters, gevoel ik een zoete weemoed. Na afloop terug thuis in de woonkamer, wanneer ik haar zei dat het tijd was voor 'n bakje thee, antwoordde ze voordat ik in de keuken verdween steevast met: 'met 'n koekje'. Als de thee klaar was, keken we een programma op tv terug, iets met muziek of humor. Wij tweeën samen. Ik ben blij met iedere dag die ik met haar mag doorbrengen. Je moet het leven nou eenmaal nemen zoals het komt en hoewel ze door haar Alzheimer nauwelijks nog bij machte is te communiceren door middel van woorden, is ze wel degelijk in staat iets tot uitdrukking te brengen met haar lichaamstaal: met haar gelaatsuitdrukkingen en haar ogen. Eén blik zegt soms meer dan duizend woorden.

Een van de belangrijkste dingen die ik van mijn moeder heb meegekregen en die mij op de rest van mijn levensreis zal begeleiden, is een vrijzinnige levensinstelling die zo vanzelfsprekend is dat we het er eigenlijk nauwelijks ooit specifiek over gehad hebben. Dat het niet uitmaakt waar je wieg heeft gestaan, hoeveel je verdient en waarmee je je kost verdient, wat voor kleurtje je hebt, wat je seksuele oriëntatie is, hoe je gekleed gaat, dat soort dingen. Leven en laten leven, eigenlijk heel simpel.

Mijn moeder heeft in al haar eenvoud, een woord dat ik hier in de meest positieve zin des woords gebruik, altijd over een niet te onderschatten mate van sociale intelligentie beschikt. Het introverte in mijn persoonlijkheid zal ik deels van haar hebben, iets waar ik prat op ga. Introvert is trouwens iets totaal anders dan verlegen, die twee worden nog weleens door elkaar gehaald. Verlegen mensen zijn zij die graag wat vaker aan een discussie zouden willen deelnemen, maar niet goed durven. Introverte mensen daarentegen vinden het allemaal wel best, ze laten de

anderen babbelen en denken er het hunne van. Ze prefereren denken, voelen en – in mijn geval – schrijven boven praten. Op familiefeestjes waren mijn moeder en ik niet zelden de stille wateren op de achtergrond. Naar de diepte onzer gronden kon – en kan – men slechts gissen.

Toen we gedrieën boven op het bruggetje stonden, dat ongeveer op de helft van onze route lag, vroeg Iris mij hoe het was afgelopen met ‘dat meisje’ – ik had haar bij een eerdere gelegenheid verteld over een crush die ik had op een leeftijdsgenote van haar. ‘Van dromen kun je niet leven’, antwoordde ik haar cryptisch, en ze wist genoeg. ‘Ingewikkeld, hè, de liefde’, zei ze, terwijl onder ons een moedereend haar kleintjes, zeven in getal, naar de overkant begeleidde. Ik wees mijn moeder op het tafereel en ze moest gelijk glunderen van oor tot oor. Kleine kinderen en babydieren zijn in staat haar gemoed van het ene op het andere moment op te fleuren. Ik denk dat het de puurheid is die haar aanspreekt. Een puurheid die bij zovelen van ons in een latere levensfase verloren gaat, wanneer we geconfronteerd worden met het feit dat niet ieder mens goed is en de wereld niet altijd eerlijk in elkaar steekt. De reden waarom ze zo’n antenne heeft voor de puurheid om haar heen, is waarschijnlijk omdat ze zelf die zuiverheid belichaamt. In feite is ze in al die jaren, ook sinds haar ziekte, niet substantieel verandert. Ik herken op de jeugdfoto’s van haar de rechtschapenheid die nu nog steeds in haar bruine ogen valt te ontwaren.

Op het verste punt van onze wandeling was een ijssalon gevestigd. Tot mijn verbazing zag ik dat deze zo vroeg in het seizoen reeds geopend was, waarop ik mijn beurs trok en de dames trakteerde. Een hoorntje met amaretto- en meloenijs voor Iris en een bakje met aardbeien- en banaanijs voor mijn moeder. Ikzelf beperkte me tot ‘n bolletje bosvruchtenijs. Het weer was zo goed dat we buiten konden zitten. Ik kon zelfs mijn spijkerjack uitdoen. Ook Iris ontdeed zich van haar jas,

er verscheen een dun spaghettitopje, een speels, groen ding met een kanten bovenrand. Ik vroeg haar of dat niet koud was, zo met die blote armen en hals, want het mocht dan een graad of zeventien zijn, door de ferme maartse wind was het best frisjes, maar ze had het blijkbaar niet snel koud. Terwijl we met z'n drieën aan 't genieten waren van onze ijsjes en de voorjaarszon, kwam er een jonge moeder met een kinderwagen aangereden met daarin een snoezige tweeling. Ze nam plaats aan het tafeltje naast het onze, recht tegenover mijn moeder, iets wat van het ene op het andere moment twee lichtjes in haar ogen wist te toveren. Een beeld dat me altijd zal bijblijven.

Nadat we in het restaurantgedeelte een kopje thee hadden genuttigd, Iris, mijn moeder en ik, nam ik aan het eind van de middag met een omhelzing afscheid van mijn moeder. Nog steeds, zo realiseerde ik mij, was zij de enige vrouw van wie ik ooit onvoorwaardelijk had gehouden, en ik vroeg me af of er ooit een vieve jongedame dan wel een charmante dame in staat zou zijn zich bij dat exclusieve gezelschap te voegen. De wandelingetjes die we samen ondernamen verwierven elk afzonderlijk een speciaal plekje in mijn hart.

De sneeuwvlokjes die als zachte liefkozingen door de lucht zweven, brengen mij terug in het hier en nu. Ze weten mij ertoe te verleiden naar buiten te gaan. Een beginnende schemer maakt zich kenbaar. Op mijn pantoffels loop ik voetje voor voetje door de verse sneeuw en tuur naar boven, waar een pointillist bezig is met een meesterwerk in wittinten. Ik haal een keer diep adem en slaak een zucht van voldoening.